

лення Концепції державної економічної програми розвитку малого і середнього підприємництва на період до 2020 року» в якому планується розроблення державної програми розвитку малого і середнього бізнесу на період не менше 5 років, спрямованої на створення інституційної системи, що забезпечує реалізацію механізмів державної підтримки малого і середнього підприємництва, визначених у Законі України «Про розвиток малого і середнього підприємництва в Україні» та подальше впровадження норм Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом щодо малого та середнього бізнесу, що дозволить вирішити стратегічні питання розвитку цього сектора економіки [2].

Висновки

Зазначені в статті принципи формування й розвитку малого та середнього підприємництва можуть слугувати підґрунтям і стати керівними засадами при розробці організаційно-економічних складових програм підтримки малого та середнього бізнесу в Україні, а також створюють передумови ефективного використання його потенційних можливостей при реалізації перспективних напрямів та резервів розвитку.

Список використаних джерел

1. Угоди про вільну торгівлю та малі і середні підприємства: приклад України. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій: К., ВД «АДФ Україна», 2015 – 32 с.

2. Імплементація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: економічні виклики та нові можливості: наукова доповідь / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця та чл.–кор. НАН України Т.О. Осташко; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України: К., 2016. – 184 с.

3. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Акт «Малий бізнес» для Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://eur_lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008DC0394/

5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436–IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/456-15/page/>

6. Шкарлет С.М. Інституціональні засади модернізації регуляторної діяльності в Україні: монографія / С.М. Шкарлет, Ж.Д. Дарій, Т.М. Зосименко. – Чернівці: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 273 с.

7. Про державну підтримку малого підприємства в Україні: Закон України від 23.10.2000 р. № 2063–III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2063-14/>

8. Дмитренко Н. Критерії визначення та місце малих підприємств в структурі ринкової економіки / Н. Дмитренко / Вісник Донецького національного університету. Серія: економіка і право. 2007. – Вип. 1. – С. 145–150.

О.М. ШАРАПА,

к. е. н., Київський національний торговельно-економічний університет

Класифікація та оцінка фінансових інвестицій у бухгалтерському обліку за міжнародними та національними стандартами

В статті узагальнено й уточнено існуючу класифікацію фінансових інвестицій, а також визначено ознаки, які забезпечать належну організацію бухгалтерського обліку та аналізу з метою надання необхідної інформації користувачам щодо фінансових інвестицій.

Ключові слова: фінансові інвестиції, національні стандарти, міжнародні стандарти, класифікація, оцінка.

О.Н. ШАРАПА,

к. э. н., Киевский национальный торгово-экономический университет

Классификация и оценка финансовых инвестиций в бухгалтерском учете по международным и национальным стандартам

В статье обобщено и уточнено существующую классификацию финансовых инвестиций, а также определены признаки, которые обеспечат надлежащую организацию бухгалтерского учета и анали-

за с целью предоставления необходимой информации пользователям по финансовым инвестициям.

Ключевые слова: финансовые инвестиции, национальные стандарты, международные стандарты, классификация, оценка.

O. SHARAPA,

Ph.D., Kyiv National Trade and Economic University

Classification and measurement of financial investments accounting for international and national standards

The article summarized and clarified the existing classification of financial investments and also the features that will ensure proper organization of accounting and analysis to provide necessary information to users on financial investments.

Keywords: financial investment, national standards, international standards, classification and evaluation.

Постановка проблеми. Однією з умов успішного та ефективного функціонування суб'єктів господарювання в умовах ринкової конкуренції є їх інвестиційна активність, оскільки саме інвестиції є тією рушійною силою, за допомогою якої стає можливим початкове функціонування підприємства, а в подальшому і розширене відтворення його діяльності. Інвестування вільних коштів у фінансові інструменти має на меті: одержання в майбутньому прибутку, перетворення вільних заощаджень на високоліквідні цінні папери, контроль над підприємством-емітентом тощо.

Саме класифікація інвестицій визначає їх облікове відображення. Адже вирішення питання про відображення господарських операцій підприємств на відповідних рахунках бухгалтерського обліку залежить від правильного аналізу їх сутності, впливу на результати роботи економічного суб'єкта й від конструкції плану рахунків. Крім того, вибір того чи іншого варіанта оцінки й обліку фінансових інвестицій значною мірою залежить від їх правильної класифікації. Недостатній науковий рівень дослідження цих питань у сучасних умовах зумовив вибір теми та напряду даної статті.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Теоретичним, методичним і практичним питанням оцінки фінансових інвестицій присвячена значна кількість праць в економічній науці. Дана проблематика певною мірою досліджувалася у працях таких вчених: М.І. Бондар, Є.Ф. Брігхем, А.Г. Загородній, Н.А. Дехтяр, О.Є. Кузьмін, О.В. Люта, Н.Г. Пігуль, К.С. Царихин, І.Й. Яремко та ін.

Метою статті є класифікація фінансових інвестицій у бухгалтерському обліку, оскільки нині не існує єдиної чіткої класифікації фінансових інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Будь-яка класифікація базується на певних ознаках. Виді-

лення тієї або іншої ознаки класифікації, звичайно, залежить від цілей, які ставлять перед собою дослідники [1, с. 235]. Відомо й те, що те саме поняття може бути прокласифікованим за різними ознаками. При цьому можуть братися до уваги й допоміжні ознаки – несуттєві ознаки предметів. Бажано, щоб поділ роду на види відбувався на основі властивих йому істотних рис.

Якщо говорити про застосування класифікації в бухгалтерському обліку та економічному аналізі, то такі ознаки передусім повинні впливати на облікове відображення об'єкта дослідження та оперативність забезпечення керівництва необхідною інформацією для прийняття виважених рішень.

Класифікація предмета неможлива без знання про його сутність. Саме тому для правильної побудови класифікації фінансових інвестицій велике значення має опис видів цінних паперів, які найчастіше і стають об'єктом придбання та відображення на рахунках 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» і 35 «Поточні фінансові інвестиції».

Цінні папери, що обертаються на ринку цінних паперів, можна класифікувати відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» (табл.).

Насамперед слід розуміти, що цінний папір – це грошовий документ, що засвідчує майнове право або відносини позики власника документа стосовно особи, що емітувала цей документ. Характеризуючи цінні папери, слід згадати про їх поділ на ринкові та неринкові [2, с. 67].

Неринковими є цінні папери особливого виду, до яких відносять ощадні облігації, облігації пенсійних фондів та інші, що за умови випуску закріплені за визначеними фізичними та юридичними особами без права їх передання.

Класифікація цінних паперів відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок»

Класифікаційна ознака	Види цінних паперів	Характеристика
1. За порядком їх розміщення (видачі)	Емісійні	Цінні папери, що посвідчують однакові права їх власників у межах одного випуску стосовно особи, яка бере на себе відповідні зобов'язання (емітент)
	Неемісійні	Цінні папери, що не належать до емісійних
2. За формою існування	Документарні	Цінний папір, що випущений у паперовій формі
	Бездокументарні	Цінний папір, що існує в іншій ніж документарній формі (запис на рахунку)
3. За формою випуску	Цінний папір на пред'явника	Цінний папір, посвідчені права якого належать пред'явникові цінного папера
	Іменний цінний папір	Цінний папір, посвідчені права якого належать особі, зазначеній у цінному папері
	Ордерний цінний папір	Цінний папір, посвідчені права якого належать особі, зазначеній у цінному папері, яка може сама здійснити ці права або призначити своїм розпорядженням (наказом) іншу уповноважену особу
4. За групами цінних паперів у цивільному обороті	Пайові	Посвідчують участь їх власника у статутному капіталі (крім інвестиційних сертифікатів та сертифікатів ФОН), надають власнику право на участь в управлінні емітентом (крім сертифікатів ФОН) і отримання частини прибутку, зокрема у вигляді дивідендів, та частини майна у разі ліквідації емітента (крім сертифікатів ФОН)
	Боргові	Посвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання емітента сплатити у визначений строк кошти відповідно до зобов'язання
	Іпотечні	Цінні папери, випуск яких забезпечено іпотечним покриттям та які посвідчують право власників на отримання від емітента належних їм коштів
	Приватизаційні	Посвідчують право власника на безоплатне одержання у процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду, земельного фонду
	Похідні	Цінні папери, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з правом на придбання чи продаж протягом строку, встановленого договором, цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів
	Товаророзпорядчі	Цінні папери, які надають їх держателю право розпоряджатися майном, указаним у цих документах

Джерело: складено автором за [8].

На противагу цьому виду, ринковими цінними паперами є такі, що беруть участь в обігу, з ними дозволяється проводити операції купівлі-продажу, що призведе до подальшої зміни власника цінного паперу.

Цінні папери можна класифікувати також за місцем обігу. З цієї точки зору вони поділяються на цінні папери грошового ринку та цінні папери ринку капіталів. Прерогативою грошового ринку є казначейські векселі, депозитні сертифікати, комерційні цінні папери терміном дії до одного року. Ринок капіталів має в обігу як боргові, так і пайові цінні папери [3, с. 99].

Проаналізуємо вимоги стандартів бухгалтерського обліку щодо виділення тих чи інших видів

фінансових інвестицій. Безпосередньо в МСФЗ чітко не визначено класифікації фінансових інвестицій. Проте, проаналізувавши вимоги міжнародних стандартів, нами виділено ознаки, які доцільно покласти в основу їх класифікації з метою визначення облікових підходів та подання у фінансовій звітності:

- мета придбання фінансових інвестицій;
- рівень впливу інвестора, який при цьому досягається;
- характер взаємовідносин;
- наявність активного ринку, на якому котируються цінні папери, які є свідченням здійсненої інвестиції.

П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» також не дає чіткого уявлення про можливі види та класифікаційні ознаки інвестицій. Це стосується поділу фінансових інвестицій на поточні і довгострокові. Довгостроковими є інвестиції, які утримуються підприємством понад один рік, а також усі інші інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. Постає питання: як класифікувати інвестицію, яку ми придбали на кілька років, але за певних обставин продали через кілька місяців після придбання. Для цього мають бути передбачені спеціальні рахунки та механізми переведення інвестицій з довгострокових у короткострокові.

Хоча за міжнародними стандартами підприємство може в балансі не розподіляти інвестиції на поточні й довгострокові, їх оцінка повинна проводитися відповідними методами, що встановлені для кожного з указаних видів інвестування.

За періодами інвестування виділяють короткострокові і довгострокові інвестиції підприємства. Короткострокові інвестиції характеризують вкладення капіталу на період до одного року. Основу короткострокових інвестицій підприємства становлять його короткострокові фінансові вкладення. Довгострокові інвестиції характеризують вкладення капіталу на період більше одного року [4, с. 173]. У практиці великих інвестиційних компаній довгострокові інвестиції деталізуються так: 1) до двох років; 2) від двох до трьох років; 3) від трьох до п'яти років; 4) понад п'ять років [10, с. 75–78].

Вкладаючи свої активи в інші підприємства, інвестор обліковує їх не серед ресурсів, призначених для внутрішнього споживання або експлуатації, а як сукупність активів, об'єднаних назвою «інвестиції». Тобто з моменту інвестування вони вже не є для підприємства–інвестора його будівлями, спорудами, обладнанням, коштами або запасами, а, незалежно від своєї форми, вважаються акціями, паями (частками), наданими позиками. Вкладені (інвестовані) в інше підприємство ресурси є фінансовими активами інвестора або його фінансовими інструментами. З іншого боку, на балансі підприємства – об'єкта інвестування – ці ресурси, взяті до обліку як цілком визначені види активів, у своїй вартісній сукупності є інвестиційною власністю підприємства–інвестора.

До таких підприємств належать асоційовані, дочірні та спільні підприємства.

Велика кількість питань виникає при використанні міжнародних стандартів у вітчизняній прак-

тиці. МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства» визначає асоційоване підприємство як суб'єкт господарювання, зокрема суб'єкт господарювання, який не є корпорацією (наприклад, партнерство), що його контролює інший суб'єкт господарювання (відомий як материнське підприємство) [5].

Згідно з П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» дочірнє підприємство – це підприємство, яке перебуває під контролем материнського підприємства [6]. Що стосується «спільної діяльності», то вона визнається як «господарська діяльність зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними» [7].

Фінансові інвестиції відіграють важливу роль в діяльності цих підприємств.

Підходів до визначення та класифікацій фінансових інвестицій багато як в науковій так і в законодавчій базі. Їх можна класифікувати за такими ознаками [9, с. 105–108]:

- для цілей оподаткування (фінансові, капітальні, реінвестиції);
- за об'єктами вкладення (фінансові та капітальні);
- за терміном вкладання (довгострокові та поточні), в свою чергу довгострокові фінансові інвестиції поділяються на інвестиції пов'язаним сторонам, які обчислюються за методом участі в капіталі; інші інвестиції пов'язаним сторонам та інвестиції не пов'язаним сторонам.
- за типом відносин між інвестиціями та об'єктом – це інвестиції, які засвідчують відносини позики (боргові відносини) та права власності на частку в майні підприємства;
- за видом діяльності підприємства і належать до фінансової та інвестиційної діяльності.

Що стосується бухгалтерського підходу до класифікації фінансових інвестицій, то основоположним нормативним документом для цього є П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції».

Висновки. Нами зроблене узагальнення й уточнення існуючих класифікацій фінансових інвестицій, а також визначені ознаки, які забезпечать належну організацію бухгалтерського обліку та аналізу з метою надання необхідної інформації користувачам щодо фінансових інвестицій. Пропонуємо здійснювати класифікацію фінансових інвестицій за такими ознаками:

термін утримання, ступінь впливу на об'єкт інвестування, джерела придбання, ступінь оплати, спосіб зберігання, метод оцінювання в бухгалтерському обліку.

Найбільше практичне значення має поділ фінансових інвестицій відповідно до запропонованої класифікаційної ознаки «за методом оцінки в бухгалтерському обліку». За цією ознакою фінансові інвестиції класифікуються залежно від методу грошової оцінки, за яким відповідно до вимог П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» вони повинні визнаватися й відображатися в бухгалтерській звітності. Від обґрунтованого вибору цих методів оцінки залежить вірогідність й об'єктивність звітної інформації про фінансовий стан і результати господарської діяльності, яка формується для надання зацікавленим користувачам.

Висновки

Отже, результатом проведеного дослідження стала розроблена класифікація фінансових інвестицій на основі розглянутих підходів. Запропонована класифікація дає детальну інформацію про наявні в підприємства інвестиції, а також дає змогу чітко фіксувати будь-які зміни в їх структурі. За умови введення відповідної аналітики до робочого плану рахунків, стає можливим визначення ефективності тих чи інших видів інвестицій, що важливо для управлінського персоналу.

Список використаних джерел

1. Царихин К.С. Фондовый рынок и мир / К.С. Царихин. – М.: Выведение, 2008. – 896 с.

2. Бондар М.І. Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контролю : монографія / М.І. Бондар – К. : КНЕУ, 2008. – 256 с.

3. Брігхем Е. Ф. Основи фінансового менеджменту / Е.Ф. Брігхем ; пер. з англ. – К. : Молодь, 1997. – 1000 с.

4. Яремко І.Й. Економічні категорії в методології обліку: Монографія. – Львів: Каменяр, 2002. – 192 с.

5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_046

6. П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»: [Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.07.99 р. № 163] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>

7. П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції»: [Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 26.0.2000р. № 91] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>

8. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 3480-IV від 23.02.2007 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/page5>

9. Загородній А.Г. Капітал підприємства: формування та реалізація: Монографія / А.Г. Загородній, О.Є. Кузьмін, І.Й. Яремко. – Львів: ЗУКЦ, ПП НВФ «Бі-арп», 2011. – 224 с.

10. Дехтяр Н. А. Фінансовий механізм діяльності суб'єктів господарювання [Текст] : монографія / Н.А. Дехтяр, О.В. Люта, Н.Г. Пігуль. – Суми : «Університетська книга», 2011. – 182 с.

УДК 338.4:[004+007+654.19+655.1]

О.В. МЕЛЬНИКОВ,

к.т.н., докторант Академії фінансового управління

Методологічні аспекти формування безпеки інформаційної сфери як основи її сталого розвитку

Сьогодні інформаційна сфера забезпечує не лише задоволення інформаційних потреб кожної людини та економічний розвиток певної країни, але перетворюється на поле геополітичного протистояння. Україна робить перші кроки на шляху формування системи захисту власної інформаційної сфери. Сформовані методологічні засади передбачають консолідацію зусиль суб'єктів інформаційної безпеки та суб'єктів державного управління інформаційною сферою для формування безпечних умов її розвитку.

Ключові слова: інформаційна сфера, інформаційна безпека, безпека, загроза, суб'єкт управління, знання.